

ประวัติอำเภอเมืองสรวง

ประวัติความเป็นมา

เมืองสรวง เดิมชื่อเมืองขวางขันชะบุรี มีขุนบรมเป็นผู้สร้างขึ้นก่อนพุทธกาล ประมาณ 203 ปี ขุนบรมมีบุตรนางหนึ่งชื่อว่า นางกลองศรี ต่อมาได้เกิดสัตว์ประหลาด คือ งูชวง มีพลังกำลังมาก ขุนบรมไม่มีวิชาที่จะสู้กับงูชวงได้ เห็นทีจะต้องตาย เมื่อคิดว่าตนจะต้องตายจึงคิดหาอุบายทดสอบดูว่าจะมีผู้รอดชีวิตอยู่ได้บ้างไหม จึงเอาลูกสาวไปซ่อนไว้ในกลองเพลแล้วปิดหุ้มไว้อย่างดีหาเสบียงอาหารไว้ให้ครบ

กล่าวถึง ท้าวคันชะนาม เป็นลูกหญิงหม้ายชาวนาอยู่ที่เมือง สีสะเกษ หรือ เมืองสาเกตุ ตามประวัติว่าท้าวคันชะนามได้ติดตามหาพ่อผู้บังเกิดเกล้า เพราะพ่อเป็นช่างจึงไม่สามารถให้ลูกเข้าพบได้ เมื่อท้าวคันชะนามเดินทางไปพบชายคนหนึ่ง ซึ่งลากเกวียนได้ 100 เล่ม และชายอีกคนหนึ่งลากกอไผ่ได้ 100 กอ จึงได้ชักชวนออกเดินทางไปเป็นเพื่อนติดตามหาพ่อ พอไปถึงกลางป่าได้พบสัตว์ประหลาด ที่มีกำลังมาก ชื่อ “ กินายม้ ” จึงร่วมกันฆ่าสัตว์นั้นได้สำเร็จ แล้วเดินทางไปพบเมืองร้างเมืองหนึ่งไม่มีคน จึงเข้าไปดู ทราบว่า เมืองนั้นถูกพญานินทรีย์กินตายหมดเหลือแต่ลูกสาว ซึ่งชาวเมืองเอาไปซ่อนไว้ในเสาปราสาท ซึ่งพระยาเมืองนั้นได้สั่งให้ช่างทำไว้เป็นพิเศษ จนท้าวทั้งสามได้ทราบรายละเอียดว่านางนั้นชื่อว่า “นางสีไว” ท้าวคันชะนามก็ได้รับไว้เป็นภรรยา จากนั้นก็ออกติดตามหาพ่อไปเรื่อยจนถึงเมืองขวางขันชะบุรี (เมืองสรวง) เห็นเมืองเงียบสงัด เพราะชาวเมืองถูกงูชวงกินตายหมด มีหน้าซำยังมีหมาสรวงมาคอยกินเนื้อที่เหลือเศษจากงูชวงกินไม่หมด เมื่อทั้งสามเข้าสู่ตัวเมืองปรากฏว่าไม่มีคนอยู่เลยเห็นแต่กองกระดูกและกองเพลใหญ่ นำประหลาด จึงลองตีกองเพลดู จึงรู้ว่ามีคนอยู่ในกลองเพลนั้น ซึ่งเป็นลูกสาวเจ้าเมืองชื่อว่า “นางกลองศรี” ต่อมาท้าวคันชะนาม ได้รับไว้เป็นภรรยาคนที่สอง จากนั้นท้าวคันชะนามก็ออกตามหาพ่อต่อไป จนไปพบพ่อซึ่งเป็นช่างเผือก

ในกาลต่อมานางสีไวและนางกลองศรี ภรรยาทั้งสองของท้าวคันชะนาม ต่างก็คลอดบุตรออกมาเป็นเพศชายทั้งคู่ นางสีไว ได้บุตรชื่อ คันชะเนตร ส่วนนางกลองศรี ได้บุตรชื่อ คันชะจันทร์ ต่อมาเมื่อท้าวคันชะนามพร้อมชายไฟร้อยกอ และชายเกวียนร้อยเล่ม ได้กลับสู่เมือง ท้าวคันชะนามจึงได้แต่งตั้งให้ชายทั้งสองไปรักษาเมืองต่าง ๆ ส่วนบุตรทั้งสอง ได้เกิดขัดคอกันจนรบกันเอง ฝ่ายคันชะจันทร์เป็นผู้ชนะได้ปกครองเมืองขวางขันชะบุรี จากนั้นมาหลายยุคเมืองก็ร้างลงอีก เพราะเมืองขวางขันชะบุรีเกิดความวุ่นวายอยู่เรื่อย ๆ ชาวเมืองจึงได้ปรึกษากันว่าควรจะตั้งชื่อเมืองใหม่ให้ชื่อตามงูชวงและหมาสรวง เพราะคนรุ่นก่อนถือว่าสัตว์ทั้งสองนั้นมาจากสวรรค์ จึงตั้งชื่อเมืองว่า ” เมืองสรวง ” มาจนถึงทุกวันนี้

ดังนั้น คนเมืองสรวงยุคต่อมา ในระหว่างที่พระพุทธศาสนาแผ่เข้ามา คนที่มีความเชื่อเรื่อง ผีสางนางไม้ จึงเชื่อว่า สัตว์ทั้งสองนี้มาจากสวรรค์ พระยาแสนส่งมาเพื่อล้างผลาญคนที่ เป็น “อชกรรม” จะเห็นจากตอนงูชวงลงมากินคน ต้องพันพินมีโอเป็นฝนตกตลอด 7 วัน 7 คืน คนสมัย นั้นจึงมีความเชื่อว่า ถ้าปีใดฝนไม่ดี เพราะพระยาแสนไม่ได้ส่งงูชวงลงมาพันพิน คนชาวเมืองจึงเก็บ ดอกธูปเทียนบูชาพระยาแสนเพื่อขอฝน แต่การที่เอาดอกไม้ธูปเทียนไปจุดบูชาพระยาแสนนั้น กลิ่น ธูปเทียนคงไปไม่ถึงพระยาแสนเป็นแน่ จึงมีการคิดค้นทำบังไฟจุดบูชาพระยาแสน จนเป็นประเพณี ของชาวเมืองสรวงมาจนถึงทุกวันนี้ เมื่อถึงวันเพ็ญ(ขึ้น15 ค่ำ) เดือนห้า ชาวอำเภอเมืองสรวง โดยเฉพาะตำบลในเขตตำบลเทศบาลเมืองสรวง จะต้องจัดทำบังไฟและนำไปจุดบูชาเป็นประจำทุกปี

ประวัติการตั้งอำเภอเมืองสรวง

ท้องที่อำเภอเมืองสรวง เป็นเมืองเก่าในจังหวัดร้อยเอ็ด มีอายุประมาณ 2,000 ปีมาแล้ว ตามที่ ปรากฏในตำนานอุรังคธาตุว่า “เมืองสรวง” เป็นเมืองหนึ่งที่ขึ้นอยู่กับเมืองร้อยเอ็ด ซึ่งในสมัยนั้น เรียกเมืองร้อยเอ็ดว่า ”สาเกตุนคร” และเป็นเมืองหลวง อาณาจักรกุลนทะ ซึ่งมีเมืองหน้าด่านอยู่ถึง 11 หัวเมือง คือ

1. เมืองเชียงขวาง – เชียงดี (บ้านจาน – บ้านหัวโนน อำเภอธวัชบุรี)
2. เมืองไพร (บ้านเมืองไพร อำเภอเสลภูมิ)
3. เมืองฟ้าแดด (บ้านฟ้าแดดสงยาง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์)
4. เมืองสีแก้ว (บ้านสีแก้ว อำเภอเมืองร้อยเอ็ด)
5. เมืองเชียงเหียน (บ้านเชียงเหียน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม)
6. เมืองเปลือย (บ้านเปลือย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด)
7. เมืองจำปาศรี (อยู่ในอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม)
8. เมืองทอง (บ้านเมืองทอง อำเภอเมืองจังหวัดร้อยเอ็ด)
9. เมืองบัว (บ้านเมืองบัว อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด)
10. เมืองหงษ์ (บ้านเมืองหงษ์ อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด)
11. เมืองสรวง (วัดเมืองสรวงเก่า อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด)

แต่ในประวัติของมหาดไทย จังหวัดร้อยเอ็ด (พ.ศ. 2527) กล่าวถึงเมืองทองว่าอยู่บริเวณอำเภอเมือง สรวงเมื่อสืบค้นดูปรากฏว่าในอำเภอเมืองสรวงมีเมืองคอย (บ้านข่อย ตำบลหนองหิน อำเภอเมือง สรวง จังหวัดร้อยเอ็ด)และเมืองคอง (บ้านเมืองคลอง ตำบลหนองขาม อำเภออาจสามารถ จังหวัด ร้อยเอ็ด) บริเวณเมืองสรวงเก่า มีป่าไม้และป่าไผ่ขึ้นอยู่เต็ม มีคูเมืองล้อมรอบทั้ง 4 ทิศ มีเนินดิน อยู่กลางลักษณะคล้ายบ้านดงละคอน อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก คือมีสระอยู่ทางด้านทิศใต้ ซาก ปรักหักพังที่เหลืออยู่คือ “ปราสาทคู่” อยู่บริเวณใจกลางมีฐานก่อสร้างตัวอิฐ เดิมทีอำเภอเมืองสรวง

เป็นพื้นที่ 2 ตำบล ของอำเภอสุวรรณภูมิ คือ ตำบลหนองผือ และ ตำบลสูงยาง เมื่อจะเสนอตั้งกิ่งอำเภอ ได้แยก ตำบลน้ำคำ และตำบลหนองผือ เป็น ตำบลหนองหิน กับแยกตำบลหนองผือ และตำบลสูงยาง เป็น ตำบลหนองผือ และตำบลคูเมือง

วันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2516 กระทรวงมหาดไทย(โดยนายพ่วง สุวรรณรัฐ) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้ประกาศจัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอเมืองสรวง และได้รับอนุมัติเมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2516 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 90 ตอนที่ 26 หน้าที่ 817 ลงวันที่ 20 มีนาคม 2516 ประกอบด้วย 3 ตำบล คือ ตำบลหนองผือ ตำบลหนองหิน และตำบลคูเมือง ส่วนราชการต่างๆได้จัดส่งเจ้าหน้าที่มาปฏิบัติงานในวันที่ 1 เมษายน 2516

ต่อมา ได้มีพระราชกฤษฎีกาตั้งอำเภอเมืองสรวง โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ) เล่มที่ 96 ตอนที่ 42 หน้าที่ 22 ลงวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2522 ยกฐานะกิ่งอำเภอเมืองสรวง ขึ้นเป็นอำเภอเมืองสรวงมีผลตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม 2522 (โดย ส. โทตระกูลตี๋) รองนายกรัฐมนตรี

ต่อมาในปี พ.ศ. 2528 ได้แบ่งแยกตำบลหนองผือ และตำบลคูเมือง และตำบลหนองหิน ขอตั้งเป็นอีกหนึ่งตำบล คือ ตำบลกกกุง ได้รับอนุมัติให้จัดตั้งเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2528 ต่อมา พ.ศ.2529 ได้แบ่งแยกตำบลหนองผือ ออกเป็น 2 ตำบล คือ ตำบลหนองผือ และตำบลเมืองสรวง โดยได้รับอนุมัติแบ่งแยกตำบล เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2529 ต่อมาในปี พ.ศ.2537 กรมการปกครองได้ยกฐานะสภาตำบลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล 3 แห่ง คือ ตำบลกกกุง ตำบลคูเมือง และตำบลหนองหิน จึงทำให้อำเภอเมืองสรวง มีองค์การปกครองท้องถิ่น 2 แบบ คือ อบต. 3 แห่ง สุขาภิบาล 1 แห่ง ต่อมา ปี 2544 สุขาภิบาล(เมืองสรวง) ได้ยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลเมืองสรวง และในปี 2552(วันที่ 27 ตุลาคม 2552) กระทรวงมหาดไทย ได้ประกาศจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสามแห่ง (กกกุง คูเมือง หนองหิน) เป็นเทศบาลตำบล จึงทำให้ปัจจุบันอำเภอเมืองสรวง ประกอบด้วย 5 ตำบล 49 หมู่บ้าน มีเทศบาลตำบล 4 แห่ง